

Musíme len vydržať. Spoločne.

Zaradenie Slovenska medzi štáty pozitívne na výskyt nebezpečnej slintačky a krívačky ešte viac odhalilo krehkosť živočíšnej výroby v krajine, no aj nálady a vzťahy medzi chovateľmi, štátnymi orgánmi a laickou verejnosťou. Nanovo, no dnes dvojnásobne sa potvrdzuje, že úloha komory je kľúčová najmä v ťažkých časoch. Aj o tom sme sa rozprávali s predsedom Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory Andrejom Gajdošom.

• Ako sa Vy osobne pozeráte na stav v sektore po prepuknutí slintačky a krívačky?

Po potvrdení výskytu SLAK na Slovensku som ostal v prvotnom šoku. Myslím si, že do poslednej chvíle si nikto nechcel pripustiť, že by sa podozrenia z osudného marcového štvrtkového večera v skutočnosti potvrdili. Scenáre o vybití množstva kusov hospodárskych zvierat sme si v minulosti asi naposledy predstavovali na vysokej škole, keď sme sa učili o dôsledkoch tohto jedného z najnebezpečnejších ochorení zvierat na svete. A na konci marca sme boli zrazu priamo konfrontovaní s realitou, ktorá udrela ako časovaná bomba. Naplno odhalila stav, v akom sa nachádza nielen sektor a najmä živočíšna výroba, ale aj samotná spoločnosť ako taká. Opäť sa vystupňovali vášne, kedy sa viaceré tábory – či už z radov koalíčných alebo opozičných politikov, drobno alebo veľkochovateľov, no aj z radov samozvaných odborníkov na SLAK – predbiehali v tom, kto aké exaktné, overené a účinné spôsoby boja voči ochoreniu prinesie. Mám pocit, že sa nejako vraciame v čase pár rokov dozadu, keď sme tu mali covid a podobné názorové rozbroje. Takýto stav v spoločnosti neprospieva riešeniu problému a opäť rozdeľuje spoločnosť na dva tábory – na kritikov povinného utrácania zvierat, hoci aj zdravých a na vinníkov, ktorí súhlasili s povinnou depopuláciou stád. My rešpektujeme pravidlá, ktoré nastavila Štátna veterinárna a potravinová správa SR. Aktuálne už niekoľko dní nepribúdajú žiadne nové ohniská a bolo už aj ukončené utrácanie zvierat (stav k 16. aprílu). Všetci si pevne želáme, aby tento stav zotrval aj v najbližších dňoch a týždňoch.

• Dnes ešte, prirodzene, nevieme, kedy a s akým počtom ohnisk sa toto ochorenie u nás skončí. Vieme však už určite pomenovať oblasti, s ktorými sa bude musieť krajina, štátny

rozpočet a samotní chovatelia vysporiadať. Aké teda prioritné témy prinesie nákaza pre budúcu činnosť komory?

Určite sa, žiaľ, v komore v tomto smere v najbližších mesiacov nudiť nebudeme. Základnou premennou je intenzita a dĺžka rozširovania nákazy. Tá bude mať zásadný vzťah na výšku odškodnenia a dopad na štátny rozpočet. Hneď v úvode sme privítali informáciu o odškodnení z dvoch zdrojov – národného a európskeho. Verím a bude to aj našou primárnou snahou, aby sa k odškodneniu dostal každý chov. Strategickou úlohou však bude najmä to, ako sa s miliónovými stratami vysporiada samotný sektor. Klesali sme so sebestačnosťou v počte dojníc, ošípaných, oviec a kôz dlhodobo, čo bude po odznení nákazy? Na úvahy o obnove chovov zatiaľ nebol veľký priestor, chovatelia sa najskôr musia finančne a v neposlednom rade aj psychicky zotaviť z prežitého šoku. Je mimoriadne náročné obnovovať chovy, svoje o tom by vedeli hovoriť napríklad chovatelia ošípaných, ktorých pred časom zasiahol africký mor ošípaných. Navyše, dlho to trvá a v prípade dojníc ide o 2,5-ročné obdobie, po ktorom dojnica začne produkovať mlieko a prinášať chovateľom finančnú odmenu. Chovatelia budú stáť pred zásadným rozhodnutím či sa v zmenených časoch – a tie sa rozhodne ochorením SLAK zmenili – pustia do budovania nového stáda zvierat. Z praxe vieme, že ani vo Veľkej Británii pred 24 rokmi ani zďaleka nedošlo k obnoveniu všetkých depopulovaných chovov. Na mieste je tu aj otázka, akým spôsobom budú v budúcnosti fungovať chovy a biosecurity, do akej miery ochorenie ovplyvní živočíšnu výrobu vo vzťahu k poisteniu chovov, ako štát sprísni prevenciu, ako sa zlepši edukácia kompetentných a aj chovateľov, národný plán postupu voči prípadnej novej nákaze a súčinnosť krajín EÚ a kompetentných ministerstiev pred nejakým novým zavlečením ochorenia... A veľkou otázkou bude, ako SLAK zmení vnímanie slovenských potravín u našej verejnosti a kedy a či vôbec si chovatelia trúfnu v budúcnosti organizovať na farmách napríklad aj populárne dni otvorených dverí, keďže pre tento rok ich podniky zrušili... Od prvého dňa vypuknutia nákazy prízvukujem, že biosecurity v chovoch hospodárskych zvierat by nemala byť len záležitosť v čase vypuknutia epidémie, nebodaj pandémie, ale mala by to byť každodenná rutina chovateľov. V blízkej budúcnosti je potrebné investovať nemalé finančné prostriedky práve do tejto oblasti, kde v rámci primeranej podpory počítame aj s pomocnou rukou štátu a Európskej únie. Preto je otázne, či sa v budúcnosti len tak hocikto, ako napríklad laická verejnosť, dostane ku kravičke alebo ku kozičke bez toho, aby minimálne nemusel prejsť nevyhnutnou dezinfekčnou slučkou.

Veľmi veľa sa momentálne hovorí o utrácaní zvierat. Svoje si teraz prežívajú ale aj samotní spracovatelia mlieka a mäsa, pre ktorých je plynulá dodávka zvyčajného množstva suroviny základom ich existencie... a rovnako aj chovatelia napríklad jahniat alebo ošípaných, ktorí zase riešili otázku odbytu v období pred Veľkou nocou.

Potravinárske podniky - napríklad mliekarne - bokom nestoja a musím im, tak ako aj samotným chovateľom, vyjadriť veľké poďakovanie za to, ako proaktívne pristupovali a pristupujú k znižovaniu rizika prípadného zavlečenia ochorenia do firiem. Vieme, že mnohí robili opatrenia aj nad rámec prijatých veterinárnych nariadení a to hneď v úvode, kým nákaza bola v počiatočnom štádiu v Maďarsku. Naši mliekari sa začiatkom apríla vyjadrili, že pokiaľ sa nákaza nebude rozširovať do ďalších slovenských chovov dojníc, tak sú síce na hrane zabezpečenia dodávok mlieka ako suroviny na výrobu mliečnych výrobkov, ale situáciu by mohli ešte ustáť.

Samostatnou kapitolou je viaznuci odbyt najmä na strane chovateľov ošípaných. Postoj niektorých bitúnkov bol v apríli v tejto situácii mimoriadne povážlivý, keďže niektoré bitúcky primárne presedlali na spracovanie zahraničnej produkcie na úkor domácej. Svoju rolu zohrali aj spracovatelia, kde niektorí absolútne bezdôvodne prestali nakupovať slovenské mäso, príp. bravčové polovičky, prípadne aj iní aktéri v dodávateľskom reťazci na trhu, ktorí situáciu trochu zneužili a tlačili ceny smerom nadol. Dôsledkom toho boli plniace sa haly s prerastenými ošípanými a snahy našich chovateľov, aby štát napríklad prostredníctvom Štátnych hmotných rezerv vykúpil túto produkciu a preskladnil ju v podobe konzerv s bravčovými mäsom.

- **Štát stanovil dve lokality zakopávania utratených zvierat. Verejnosť sa ale výrazne obáva či zakopávanie utratených zvierat na Záhorí alebo v blízkosti Levíc nemôže kontaminovať okolité pôdy a spodné vody. Nespôsobí fakt, že na Slovensku ostala fungovať len jediná kafiléria, nielen väčšiu zraniteľnosť krajiny, ale aj väčší tlak na vybudovanie ďalšej kafilérie? Aj keď otázka pomeru ceny a výkonu pre sektor, v ktorom chýbajú zvieratá, bude asi dosť dôležitá....**

Budúcnosťou bezpečného zhodnotenia kadáverov sa bude treba určite zaoberať, aj to bude teda ďalšia téma, na ktorú sa budeme musieť v SPPK pozrieť a mať na ňu jednotný názor. Mať len jednu-jedinú kafilériu je možno ako-tak v poriadku v časoch, keď sa život v poľnohospodárskych podnikoch so živočíšnou výrobou ubera v štandardnom móde. Ale my sme už ten štandardný režim stratili. Klimatické zmeny nám menia nielen podmienky hospodárenia na poliach a v sadoch, ale aj v maštaliach a halách. Africký mor ošípaných, vtáčia chrípka, teraz slintačka a krívačka.... Aktuálne počujeme, že v niektorých okolitých krajinách sa začína aktivovať nový strašiak živočíšnej výroby - choroba modrý jazyk, ktorú prenášajú pakomáre. Ideme do leta a výrazného tepla, čo tejto nákaze môže nahrávať. Čo teda ešte budúcnosť prinesie? Na to treba byť pripravený, zodpovedne posúdiť stav, kde sme a kde sa môžeme ocitnúť a zodpovedne s ohľadom na zdravie spoločnosti a ochranu životného prostredia rozhodnúť, kde, ako a akým spôsobom bude krajina v prípade vyhrotenia situácie bezpečne likvidovať zvieratá. Áno, faktom je, že chovy hospodárskych zvierat sa za ostatné desaťročia dramaticky znížili. Chýbajú nám zvieratá, aby sme mohli po krajine veselo stavať nové kafilérie, to by ekonomicky nedávalo zmysel. No čo budeme robiť v budúcnosti v obdobnej situácii, v akej sme sa ocitli teraz? Opäť zakopávať? Alebo skôr vyšperkovať biosecurity na strane vstupu? Na toto si treba dať jasnú odpoveď podloženú odbornou diskusiu, ktorá sa musí začať čím-skôr po odznení tejto nákazy.

- **Ako nákaza zasiahla samotnú SPPK a jej plánované aktivity?**

Členovia Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory a aj vedenie komory robia od prvého dňa vypuknutia nákazy maximum pre stabilizovanie situácie a čo najrýchlejší návrat do bezpečnej, hoci zmenenej produkcie potravín a chovu zvierat. Účasť na rokovaníach so zástupcami Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR, Ústredného krízového štábu je samozrejmosťou. Komora zriadila aj svoj vlastný krízový štáb, v ktorom sú zastúpení aj členovia jednotlivých chovateľských zväzov a združení. Zasadalo mimoriadne Predstavenstvo Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory. Sme v úzkom denno-dennom kontakte s ministrom pôdohospodárstva a hlavným veterinárnym lekárom. Samozrejmosťou je odborná konzultácia smerom k členom a orgánom štátnej správy a zvýšili sme, čo je vzhľadom na situáciu prirodzené, aj mediálnu prezentáciu. Ešte keď bola choroba len na maďarskej strane, zorganizovali sme prvú tlačovú besedu, kde sme upozorňovali na možné riziko zavlečenia nákazy a ďalekosiahle dôsledky pre našu krajinu. Postupom času pribudli ďalšie tlačové brífingy a silná mediálna prezentácia v kľúčových mienkotvorných médiách.

Sme naďalej pre našich členov k dispozícii a podnety našej členskej základne vrátane chovateľských zväzov a združení posúvame na riešenie kompetentným - teda Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR.